

ПОЛІТОЛОГІЯ

УДК 321.01

DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.55.268545>

Поліщук Ігор Олексійович, доктор політичних наук, професор, професор кафедри соціології та політології, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: i_polischuk@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6864-4425

Вільхівський Владислав Вячеславович, студент 3-го курсу факультету прокуратури, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: madvlad333@gmail.com

МІЖНАРОДНА ІНТЕГРАЦІЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ

У статті розглядається загальна теорія та європейська практика міжнародної інтеграції. Розкривається сучасний контекст європейської інтеграції України. Зазначається, що повномасштабна воєнна агресія Російської Федерації проти України 2022 р. робить процес євроінтеграції Української держави незворотним. Авторитарний фашистський режим Путіна, що встановився в Росії, атакує молоду українську демократію, через що виникає кривава лінія розколу між європейською цивілізацією (роль форпосту виконує Україна) та євразійством (теперішні території РФ). Міжнародна інтеграція являє собою всесвітньо-історичний, світовий об'єднавчий, об'єктивний історичний процес. Об'єктом цього процесу є людське суспільство. Елементами інтеграційного комплексу є суб'єкти міждержавних відносин – національні держави. Інтеграція має декілька рівнів свого розвитку. Головне значення має взаємодія на рівні підприємств та організацій – безпосередніх виробників товарів та послуг. Саме тут виникають інтеграційні зв'язки в основних сферах відтворення, здійснюється структурна перебудова національних економік, що веде до їхнього взаємодоповнення і переплетіння. Робиться висновок, що Європейський Союз являє собою один із найбільш успішних та грандіозних проєктів тривалої міжнародної інтеграції в новітній історії людства. Цей проєкт набуде своєї завершеності тільки тоді, коли до нього як повноправний член доєднається Україна, яка зі зброєю в руках захищає європейські цивілізаційні цінності в жорсткій схватці з євразійськими російськими варварами.

Ключові слова: міжнародна інтеграція, Європейський Союз, геополітика, євроатлантична цивілізація, європейський вибір України.

Постановка проблеми. Набуття Україною статусу кандидата у члени Європейського Союзу влітку 2022 р. стало епохальною подією в новітній історії Української держави. Європейський вибір України, який має закріплення в нашій національній Конституції, отримав контури практичної реалізації. Приєднання України до родини європейських народів має не тільки національне, але й глобальне значення для всього міжнародного співтовариства. Європейська інтеграція України відповідає глобальним трендам розвитку світової спільноти, адже вона вписується в лейтмотив об'єднання світових демократій проти світових автократій. Повномасштабне військове вторгнення Росії на українську територію, яке розпочалося 24 лютого 2022 р., робить процес євроінтеграції України незворотним. Російська автократія, атакуючи молоду українську демократію, назавжди провела криваву лінію між європейською цивілізацією (форпост Україна) та євразійством (території РФ). Більше того, російська імперсько-шовіністична загроза створює перманентну небезпеку усьому світовому порядку, який опиняється в безперервній загрозі чергової світової війни [1, с. 31]. У цьому контексті представляється доволі актуальним розглянути сутнісні аспекти міжнародної інтеграції в європейській ретроспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми міжнародної інтеграції завжди знаходилися в центрі уваги експертного середовища [2, с. 403–453]. Іноземні та вітчизняні вчені досліджували різноманітні аспекти міжнародних інтеграційних процесів. Виходячи зі своєї наукової спеціалізації, дослідники розкривали ті чи інші боки міжнародного об'єднання. Серед «класиків жанру» варто згадати Збігнева Бжезинського та Генрі Кісінджера. Вони запропонували відповідно панамериканську та багатополярну моделі світової інтеграції [3; 4]. Багато висловлених позицій названих метрів міжнародного аналізу сьогодні значно актуалізувалися у зв'язку з останніми подіями навколо повномасштабної агресії Росії проти України. Проблеми формування нового світового порядку вивчали Р. Арон, Х. Булл, К. Волтц, Р. Купер, Л. Міллер, Г. Моргентау та ін. [5–9]. Сучасні автори теж не обходять цю важливу науково-політичну проблему. Ч. Пентланд у своїх численних роботах розкриває теоретичні аспекти європейської інтеграції в контексті стабілізації системи міжнародних відносин. А. Мілвард розглядає проблеми реконструкції Західної Європи крізь призму загальноєвропейської інтеграції. Д. Мітрані приділяє увагу становленню світової системи поділу праці.

Українські вчені також долучилися до аналізу трансформацій у міжнародних відносинах, які спостерігаються останнім часом. О. Дашевська система-

тизувала основні теоретичні підходи, які утворилися у світовій політичній науці щодо поняття та перспектив розвитку нового світового порядку [10]. М. Фесенко аналізує проблеми та перспективи формування нового міжнародного порядку в умовах нестаціонарності [11]. В. Посельський розглядає інституційні основи інтеграції Європейського Союзу [12]. В. Копійка аналізує концепції та доктрини європейської єдності та процес розширення Євросоюзу [13]. Л. Герасіна та М. Требін досліджують геополітичні зсуви як чинники, що зумовили глобальну турбулентність і макроколивання перехідної міжнародної системи [14; 15].

Формулювання цілей. Метою цієї статті є розгляд ретроспективи європейської інтеграції у зв'язку з актуалізацією перспективи набуття повноправного членства України у складі Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інтеграція» походить від латинського «integratio», що перекладається як «возз'єднання, заповнення», і стосовно сфери міждержавних відносин воно означає добровільне та взаємовигідне об'єднання окремих частин (суб'єктів) у певну самостійну цілісність (спільність), що являє собою більшу, ніж просто арифметичну, суму складових частин, адже за своїм обсягом вона є набагато змістовнішою і дозволяє отримати такі матеріальні, інтелектуальні та інші засоби, яких жоден з учасників не мав би, діючи автономно [16, с. 130].

Як справедливо зазначає Р. Арон, міжнародні відносини – це політичні відносини, взаємовідносини між державами. Хоча вже наприкінці ХХ ст. суб'єктами міжнародних відносин усе більше стають як регіональні союзи та економічні об'єднання, які, до речі, створюються також і державами, так і недержавні структури, громадські рухи та ініціативи [5, с. 32–33].

Інтеграція являє собою всесвітньо-історичний, світовий об'єднавчий, об'єктивний історичний процес. Об'єктом цього процесу є людське суспільство. Елементами інтеграційного комплексу є суб'єкти міждержавних відносин – національні держави. Щодо міжнародної інтеграції термінологічно більш точно говорити про міждержавну інтеграцію і в якості основних суб'єктів цього процесу розглядати держави [17, с. 292–293]. Саме держава є основним і первинним суб'єктом міжнародного права. Міжнародна правосуб'єктність властива державам завдяки самому факту їх існування. Вступаючи у правовідносини між собою, держави роблять можливим створення міжнародного правопорядку та існування самого міжнародного права. Міжнародно-правовий аспект суверенітету означає, що міжнародне право розглядає в якості свого суб'єкта і учасника міжнародних відносин не державні органи чи окремих посадових осіб, а державу в цілому. Усі міжнародно-правові значущі дії, вчинені уповноваженими на те посадовими особами держави, вважаються здійсненими від імені цієї держави. Разом із тим між-

народні інтеграційні процеси вимагають від держав певних добровільних обмежень їхнього суверенітету, хоча міжнародна інтеграція не повинна призвести до втрати державами як основними суб'єктами міжнародного права свого суверенітету.

Процес міжнародної інтеграції відбувається тоді, коли дві або більше країн об'єднуються разом для створення ширшого політичного простору. Країни укладають інтеграційні угоди, сподіваючись на певні переваги у світовому політичному процесі, економічний вигравш тощо. На макрорівні розглядають такі основні форми міжнародної регіональної економічної інтеграції: зона преференційної торгівлі; зона (асоціація) вільної торгівлі; митний союз, спільний ринок, економічний та політичний союзи.

Для створення економічного інтеграційного угруповання двох чи декількох країн необхідні певні політико-правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні умови. З політико-правової точки зору принципове значення мають сумісність політичних режимів та основного законодавства країн, що інтегруються. Ключовими щодо економічних умов інтеграції є такі критерії: рівень розвитку країн, їхні ресурсні та технологічні потенціали; ступінь зрілості ринкових відносин, масштаби та перспективи розвитку економічних взаємозв'язків країн тощо; важливою є також інфраструктурна та соціально-культурна сумісність.

Інтеграція має декілька рівнів свого розвитку. Головне значення має взаємодія на рівні підприємств та організацій – безпосередніх виробників товарів та послуг. Саме тут виникають інтеграційні зв'язки в основних сферах відтворення, здійснюється структурна перебудова національних економік, що веде до їхнього взаємодоповнення і переплетіння. З цієї причини зростання обсягів і розгалуження структур взаємної торгівлі, міжнародний рух капіталу, науково-виробнича кооперація, міграція робочої сили є вирішальними факторами розвитку інтеграційних процесів у цілому. Інтегрування основних ланок економік різних країн доповнюється взаємодією на рівні держав. Така взаємодія здійснюється, по-перше, шляхом утворення умов інтеграційних процесів державними структурами, по-друге, безпосередньою участю державних підприємств та організацій у міжнародному економічному співробітництві. Третій рівень розвитку інтеграційних процесів – взаємодія на рівні партій та організацій, соціальних груп, окремих громадян різних країн – може бути визначено як соціально-політичний. Така взаємодія має суспільний характер, змістом якого є утворення та розвиток політичних, релігійних, культурних, людських та інших передумов міждержавної інтеграції. Нарешті, четвертий рівень – це рівень безпосередньо інтеграційного угруповання як економічної спільності з властивими їй характерними рисами та особливостями. Виступаючи результатом міждержавного об'єднання, інтеграційне

угруповання починає бути якісно новим та відносно самостійним утворенням, що формує свою власну систему відносин як із кожним з учасників об'єднання, так і поза ним. При цьому важливе значення мають чітке розмежування повноважень економічного угруповання як цілого та його окремих учасників, визначення умов взаємодії інтеграційної структури з третіми державами, іншими міждержавними організаціями.

Концепція і практика розбудови Європейського Союзу базується на трьох базових принципах. *Перший принцип* полягає в тому, що інтеграція є засобом, а не метою. Це означає, що інтеграція передбачає взаємну користь і є не панацеєю, а важливим інструментом для вирішення соціально-політичних проблем. *Другий принцип* євроінтеграції – поступовість і рух «крок за кроком»: зона вільної торгівлі – митний союз – спільний ринок – валютний союз з єдиною грошовою одиницею та спільною економічною, грошово-кредитною та валютною політикою країн-учасниць. *Третій принцип* – інтеграція – вимагає адекватного механізму, який дозволяв би, з одного боку, сприймати наявні суперечності як джерело подальшого розвитку об'єднавчих процесів, а з іншого – приймати збалансовані стосовно інтересів різних країн рішення та доводити їх до втілення в життя.

Усі три принципи було задекларовано в концепції європейського будівництва, що була розроблена Ж. Моне і викладена в Декларації Шумана від 9 травня 1950 р. Як ще говорив останній: «Європу не буде створено швидко чи за єдиним планом. Вона буде розбудовуватися через послідовні досягнення, які слугуватимуть основою реальної солідарності» [18, р. 15].

Перший принцип євроінтеграції міститься в цій концепції у вигляді положення про те, що економічна співпраця між членами нової Європи не є самоціллю, однак саме вона найбільш відповідає повсякденним практичним потребам країн-учасниць, сприяє зростанню добробуту народів і, водночас, менше зачіпає такі чутливі питання, як національна безпека, оборонна і зовнішня політика, державний суверенітет.

Другий принцип відображає тезу, згідно з якою рух до єдиної Європи може бути лише поетапним – від початкових та обмежених форм регіональної інтеграції до більш складних і широкомасштабних; від митного союзу і спільного ринку товарів – до єдиного внутрішнього ринку з вільним рухом товарів, послуг, капіталів та осіб, а потім – до економічного і валютного союзу. Тільки завершальний етап передбачав створення політичного союзу. (Еволюційну модель поступової, не обмеженої певними рамками чіткої і загальної концепції інтеграції на шляху до європейської єдності прийнято називати «методом Ж. Моне»).

Третій принцип євроінтеграції міститься в концепції Ж. Моне як твердження, що Європу не може бути створено відразу, за єдиним планом. Вона буду-

ватиметься на основі конкретних досягнень, завдяки яким спочатку виникне «солідарність *de facto*». Європейські народи-учасники послідовно розповсюджуватимуть цю солідарність на дедалі нові галузі спільної діяльності, дозволивши кожному вважати, що Європа йде узгодженим власним шляхом.

Відповідно до підстав конституювання спільного європейського простору розрізняють духовний, економічний та політичний аспекти європейської інтеграції. У першому випадку євроінтеграція є індикатором формування певної соціокультурної спільноти, яка має колективну ідентичність; у другому – результатом розрахованої вигоди, коли актори стають частиною більш широкої системи, за якої корисність їхньої спільної діяльності перевершує їхні індивідуальні зусилля; у третьому – наслідком прихильності певним політичним принципам, інститутам і правилам політичного співжиття.

Цікаві ідеї висловлював Ж. Делор у своїй концепції «Європа концентричних кіл». Вона передбачає дедалі вищий рівень інтеграції в напрямку «центру» євроспільноти, яким мали б бути країни ЄС після створення політичного союзу, спільного ринку та господарського й валютного союзів. Далі йдуть країни Європейської асоціації вільної торгівлі, наближені до ЄС у господарському і правничому плані. Зовнішнє коло утворюють країни, асоційовані з ЄС, які претендують на повноправне членство. Четверте, найширше коло – це країни – члени ОБСЄ як спільний простір європейського співробітництва [19, с. 26].

Варто відзначити, що серед впливових рухів за об'єднання Європи в період 1940-х рр. був і федералізм. Як слушно пише в дослідженні «Міжнародна теорія та європейська інтеграція» Ч. Пентланд, кінцевою метою федералісти вважали створення наднаціональної держави відповідно до принципів централізації і передачі політичних повноважень на найвищий рівень. Ч. Пентланд також виокремлює дві особливості федералістського підходу: соціологічний, детермінований соціальною активністю людей, та конституційний – встановлення конституційного «проекту» для пом'якшення централізованих дій держави. Він зауважує, що саме з них і почався розвиток різних напрямків в інтеграційній теорії [20, р. 135].

Один з етапів його становлення пов'язано з реакцією на встановлення авторитарних та тоталітарних режимів у Європі напередодні Другої світової війни. У 1941 р., перебуваючи в ув'язненні на острові Вентотене в Італії, Альтієро Спінеллі та Ернесто Россі видають маніфест, закликаючи до створення «Європейської Федерації з суверенними повноваженнями, що розповсюджувалися б на спільні інтереси всіх європейців», а «національна незалежність, свобода, соціалізм будуть панувати, лише коли Федерація... буде їхньою основою, а не їхнім наслідком... Утворення Європейської Федерації, таким чином, є першочерговим завданням, на якому прогресивний європейський рух має сконцентрувати всю свою енергію» [21].

Представлені в Маніфесті федералістські ідеї відіграли мобілізаційну роль у формуванні європейського руху Опору проти нацистської Німеччини. Саме в цей час основним гаслом федералістського руху стали ідеї демократії та свободи, згодом покладені в основу критеріїв членства в ЄС. У грудні 1946 р. на основі руху Опору було створено Європейський союз федералістів (ЄСФ). Союз прийняв Маніфест Вентотене і почав працювати над організацією міжнародної конференції для розроблення федеративної конституції Європи. Ця амбітна пропозиція була спричинена тим, що Алан Мілворд назвав «хвилиною надії на кращий світ і змінене майбутнє для людської раси, хвилиною, яка протекла по Європі і яка дала можливість для незвичайного ентузіазму, для створення європейської федерації» [22, р. 55]. Незважаючи на значну популярність федералістського руху в Європі, перевагу здобув саме варіант інтеграції декількох країн, а не затвердження федерального устрою.

Також є метод функціональної інтеграції, який також передбачав комбінацію негативної (скасування бар'єрів) і позитивної (створення спільних політик) форм інтеграції [12, с. 31].

Заперечуючи ідеї творення федерації та управління континентального масштабу, фундатор ідеї функціоналізму Девід Мітрані не тільки довів нецільність утворення статичного і штучного, територіально обмежувального федеративного об'єднання, визначаючи це як «оману федералізації», але сформулював та обґрунтував ідеї, які вже сьогодні стали реаліями, а саме роль і значення творення нових суб'єктів міжнародних відносин – міжнародних організацій, більше того – формування мережі їх у контексті динамічної трансформації системи міжнародних відносин [23, р. 73].

Організаційне оформлення Європейський Союз отримав, пройшовши кілька етапів. У 1958 р. західноєвропейські держави (Франція, ФРН, Італія, Бельгія, Нідерланди і Люксембург) створили Європейське економічне співтовариство (ЄЕС). Згодом воно розширилося завдяки вступу нових держав, зміцнилося і перетворилося на могутнє економічне угруповання. У 1973 р. до ЄЕС приєдналися Велика Британія, Данія, Ірландія, у 1981 р. – Греція, у 1986 р. – Іспанія, Португалія. У 1990-х рр. у ЄЕС нараховувалося 12 членів. Одночасно з розширенням складу ЄЕС відбувається поглиблення інтеграції, що виразилося в переході від переважно торговельного обміну до інтегрування організаційно-технічних сфер господарства, включаючи організацію спільних досліджень і розробок, створення спільних програм, загального законодавства тощо.

Європейський Союз утворився в 1967 р. на базі злиття органів трьох раніше самостійних регіональних організацій, створених шестіркою провідних європейських країн – ФРН, Францією, Італією, Нідерландами, Бельгією і Люксембургом: 1) Європейського об'єднання вугілля і сталі (договір було

укладено в 1951 р., він набрав чинності в 1952 р.); 2) Європейського економічного співтовариства (Римська угода про створення ЄЕС, укладена в 1957 р., набрала чинності в 1958 р.); 3) Європейського співтовариства з атомної енергії (договір набрав чинності в 1958 р.).

Про значущість цих регіональних організацій якнайточніше сказав Філіп Тоді: «Як найкращий спосіб уникнення четвертого конфлікту було вирішено зв'язати між собою економіки двох країн так міцно, щоб назавжди зробити фізично неможливим напад однієї країни на іншу» [24, с. 21]. Крім того, у 50-х рр. ХХ ст. вугілля задовольняло 70% енергетичних потреб Західної Європи, і жодна країна не могла створити боєздатної армії без сталі. Також Д. Мітрані відзначає беззаперечність успішності утворення спеціалізованих європейських інституцій – Європейського об'єднання вугілля і сталі та Євроатома, що також поглибить європейську інтеграцію [25, р. 70].

До 1 листопада 1993 р. провідне інтеграційне угруповання західноєвропейських країн називалось Європейськими співтовариствами. З 1 листопада 1993 р., після набуття чинності Маастрихтськими угодами, офіційна назва цього угруповання стала Європейський Союз (ЄС). Розвиток інтеграції в рамках ЄС пройшов усі необхідні етапи: від зони вільної торгівлі до економічної і валютної спілки. До ЄС як повноправні члени Союзу входять: Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Франція, ФРН, Данія, Ірландія, Греція, Іспанія, Португалія, Австрія, Фінляндія, Швеція (останні три країни – з 1995 р.). У другій половині 90-х рр. до ЄС увійшли Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чехія, Болгарія, Румунія, Хорватія. На сьогодні ЄС включає 27 країн та веде переговори про укладання асоціації з Україною, Молдовою та ін.

Договір про ЄС розширює сферу дії цього Співтовариства. Ця угода закріпила більш загальну та ідеологічно нейтральну сукупність цілей діяльності Співтовариства, тоді як раніше вони були майже виключно економічними. Метою ЄС визначено запровадження удосконалених стандартів, але в такий спосіб, щоб забезпечити «збалансований та рівномірний розвиток країн-учасниць». При цьому створення економічного та валютного союзу та посилення економічних і соціальних зв'язків розглядаються як ключові елементи в досягненні цієї мети.

Механізм функціонування ЄС базується на політико-правовій системі управління, яку складають наднаціональні або міждержавні органи та елементи національно-державного регулювання. Держави ЄС створили спільні інституції, яким делегували частину своїх національних повноважень так, що рішення в певних сферах загальних інтересів можливо ухвалювати демократичним шляхом на загальноєвропейському рівні, термін «європейська інтеграція» інколи коротко розшифровують як «усуспільнення суверенітетів».

У цьому сенсі європейську інтеграцію прийнято визначати як зближення на добровільній і мирній основі суспільств, держав і економік, яке виходить за межі наявних до цього часу національних, політичних та економічних кордонів. При цьому характерною рисою співвідношення компетенції Європейського Союзу та його держав-членів є право останніх змінювати правові засади Євросоюзу шляхом внесення необхідних змін у Договори, а за взаємною згодою взагалі скасувати всю систему ЄС як таку. До того ж Лісабонський договір уперше передбачив можливість не лише передачі Євросоюзу нових компетенцій, а й повернення повноважень на національний рівень.

Структура керівних органів ЄС є такою: Європейська комісія, Рада міністрів, Європейський парламент, Суд, Рахункова палата. Крім цього, глави держав і урядів та Голова Європейської комісії проводять регулярні зустрічі (щонайменше двічі на рік) у рамках Європейської Ради для вироблення стратегії розвитку ЄС та визначення спільних політичних принципів. Європейська комісія є вищим органом виконавчої влади ЄС і має також похідні законодавчі повноваження. Єврокомісія складається з 27 членів, по одному від кожної держави-члена. При виконанні своїх повноважень вони мають бути незалежними, діяти лише в інтересах ЄС, не мають права займатися будь-якою іншою діяльністю.

Невипадково визначення нової форми організації європейського політичного простору дедалі більше бере до уваги міждержавні методи прийняття політичних рішень, зокрема так зване «багаторівневе правління» та «управління в мережі». «Багаторівневе правління» передбачає пряме залучення регіональних і локальних органів влади до формування і зміни союзної політики. Феномен «багаторівневого переплетіння» передбачає розподіл політичних компетенцій щодо однієї галузі політики між різними рівнями. Інколи процес прийняття рішень у ЄС порівнюють із лабіринтом [13, с. 31]. Своєю чергою, «управління в мережі» відштовхується від неформальних відносин між національними та наднаціональними елітами і враховує підготовку рішень у перемовинах між представниками всіх рівнів – загальноєвропейського, національного, регіонального та локального – і груп інтересів.

Членство в ЄС під кутом зору політичних стандартів вимагає від країни-кандидата стабільності інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, повагу і захист меншин. У ч. 1 ст. 6 Договору про ЄС закріплено, що «Засадничими принципами Союзу є спільні принципи всіх держав-членів – свобода, демократія, шанування прав людини та засадничих свобод, верховенство права». Відповідно до Копенгагенських критеріїв, вимоги до членства у сфері економіки полягають «у наявності як дієвої ринкової економіки, так і здатності витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у рамках ЄС».

Курс України на інтеграцію в ЄС знаходить там розуміння і підтримку. Значним здобутком стало визнання України як держави з перехідною економікою. Між Україною та ЄС укладено угоду про партнерство і співробітництво. Передбачено надання допомоги в галузі енергетики і охорони довкілля. Вирішується питання про створення зони вільної торгівлі. ЄС зобов'язався зробити внесок у зміцнення ролі України як основної транзитної зони, що поєднує Кавказ і Центральну Азію із Західною Європою. Країни ЄС однозначно заявили про готовність підтримувати незалежність України, сприяти становленню демократії, запровадженню економічних реформ та залученню у світову економіку.

Основи економічного співробітництва між Україною і ЄС визначаються цілою низкою угод та інших документів, прийнятих як на двосторонньому рівні, так і кожною зі сторін окремо. У червні 1994 р. Україна і ЄС підписали Угоду про партнерство та співробітництво, яка набрала сили 1 березня 1998 р. Угода визначає 28 сфер, у яких ЄС та Україна прагнуть розширити взаємну співпрацю: промислове співробітництво; сприяння інвестиціям та їхній захист; державні закупівлі; стандарти та оцінка відповідності (сертифікація); виробництво сировини; наука та технології; освіта та професійна підготовка; сільське господарство; енергетика; використання атомної енергії в цивільних цілях; довкілля; транспорт; космічна промисловість; поштовий зв'язок та телекомунікації; фінансові послуги; боротьба з «відмиванням» грошей; грошово-кредитна політика; регіональний розвиток, включаючи контакти на регіональному рівні; співпраця в соціальній сфері (охорона здоров'я та безпека, зайнятість та соціальний захист); туризм; малі та середні підприємства; інформація та зв'язок; захист споживачів; митна справа; статистика; економіка; боротьба з наркотиками; культура. Сторони Угоди надали одна одній режим найбільшого сприяння, причому такий режим може характеризуватися певними винятками, а саме: винятки, пов'язані з участю в митних союзах та зонах вільної торгівлі; привілеї, що надаються окремим країнам згідно з правилами СОТ, а також відповідно до міжнародних домовленостей на користь країн, що розвиваються.

У вересні 1995 р. Україна стала постійним членом Ради Європи. На сьогодні стратегічним позитивом є те, що Україна здобула статус країни з ринковою економікою. Після вступу до СОТ шанси України на вступ до ЄС помітно зросли. Адже принципи СОТ за своєю суттю збігаються з юридичними критеріями, необхідними для членства в ЄС, тобто вони передбачають лібералізацію торговельного режиму, поліпшення умов конкуренції, створення сприятливого інвестиційного клімату. Членство України в СОТ означає лібералізацію режиму торгівлі між Україною та ЄС і сприяло укладанню угоди про асоційоване членство України в Євросоюзі. Агресія РФ проти України

у 2022 р. викликала інтенсифікацію співробітництва між ЄС та Україною. Всебічна підтримка ЄС суверенних прагнень України на відвоювання та відновлення контролю над своїми міжнародно визнаними територіями дозволило прискорити процес євроінтеграції нашої держави. 23 червня 2022 р. країни – члени ЄС проголосували за надання Україні статусу країни – кандидата на вступ до ЄС. У вересні 2022 р. український уряд подав офіційну заявку на вступ до НАТО.

Висновок. Таким чином, Європейський Союз являє собою один з найбільш успішних та грандіозних проєктів тривалої міжнародної інтеграції в новітній історії людства. Цей проєкт набуде своєї завершеності тільки тоді, коли до нього як повноправний член доєднається Україна, яка зі зброєю в руках захищає європейські цивілізаційні цінності в жорсткій схватці з євразійськими російськими варварами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поліщук І. О. Геополітичні ознаки нового світового порядку. *Політичне життя*. 2022. №2. С. 30–35.
2. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2016. 540 с.
3. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / пер. А. Іщенко. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. 204 с.
4. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / з англ. пер. Надія Коваль. Київ : Наш Формат, 2017. 319, [1] с.
5. Арон Р. Мир і війна між націями / пер. з фр. В. Шовкун та ін. Київ : Юніверс, 2000. 686 с.
6. Bull H. The anarchical society : a study of order in World politics / forewords by Stanley Hoffmann and Andrew Hurrell. 4th ed. New York : Columbia University Press, 2012. xxxvii, 329 p.
7. Cooper R. The breaking of nations : order and chaos in the Twenty-first Century. London : Atlantic Books, 2003. xi, 180 p.
8. Morgenthau H. J. Politics among nations : the struggle for power and peace. 7th ed. / revised by Kenneth W. Thompson and W. David Clinton. Boston : McGraw-Hill Higher Education, 2006. xxxix, 703 p.
9. Waltz K. N. Man, the state, and war : a theoretical analysis / with a foreword by Stephen M. Walt. New York : Columbia University Press, 2018. xviii, 263 p.
10. Дашевська О. Новий світовий порядок: теоретичні концепції. *Evropský politický a právní diskurz*. 2015. Vol. 2, Issue 4. P. 59–64.
11. Фесенко М. В. Концептуальна інтерпретація міжнародного та світового порядку. *Науковий Вісник Дипломатичної академії України*. 2014. №21 (2). С. 105–110.
12. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. Київ : Смолоскип, 2002. 168 с.

13. Копійка В. В. Розширення Європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу : монографія / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київ. ун-т, 2002. 253 с.
14. Герасіна Л. М., Требін М. П. «Злами світосистеми»: глобальні зрушення та гібридні виклики. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2020. № 4 (47). С. 72–93.
15. Herasina L. M., Trebin M. P., Volianska O. V. Macrofluctuations of the international system under the influence of global turbulence and hybrid wars. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2022. № 2 (53). С. 133–155.
16. Політологія : енцикл. слов. / В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Н. М. Хома ; за ред. д-ра філос. наук, проф. В. П. Мельника. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 406 с.
17. Політична енциклопедія / редкол. : Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ : Парлам. вид-во, 2011. 808 с.
18. A new idea for Europe. The Schuman declaration 1950–2000. *European Commission. Series: European Documentation*. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2000. 52 p.
19. Словник-довідник Європейського Союзу / ред. Ю. Марченко. Київ : К. І. С., 2001. 152 с.
20. Pentland C. *International Theory and European Integration*. New York : The Free Press, 1973. 283 p.
21. The Manifesto of Ventotene (1941). *CVCE. EU*. URL: https://www.cvce.eu/en/obj/the_manifesto_of_ventotene_1941-en-316aa96c-e7ff-4b9e-b43a-958e96afbcecc.html (accessed date: 09.10.2022).
22. Milward A. S. *The Reconstruction of Western Europe, 1945–51*. Berkeley : University of California Press, 1984. xxi, 527 p.
23. Mitrany D. *A Working Peace System* / Introd. by Hans J. Morgenthau. Chicago : Quadrangle Books, 1966. 221 p.
24. Тоді Ф. Нарис історії Європейського Союзу / пер. з англ. Марина Марченко. Київ : К. І. С., 2001. 142 с.
25. Mitrany D. *The Prospect of Integration: Federal or Functional. Functionalism: Theory and Practice in International Relations* / Edited by A. J. R. Groom and P. Taylor. London : University of London Press, 1975. P. 53–78.

REFERENCES

1. Polishchuk, I. O. (2022). Neopolitychni oznaky novoho svitovoho poriadku [Geopolitical signs of the new world order]. *Politychne zhyttia – Political life*, 2, 30–35 [in Ukrainian].
2. Trebin, M. P., Herasina, L. M., & Pohribna, V. L., et al. (2016). *Teoriia mizhnarodnykh vidnosyn. Mizhnarodni vidnosyny ta svitova polityka* [Theory of international relations.

- International relations and world politics]: navch. posib. / za red. M. P. Trebina. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
3. Bzhezynskyi, Z. (2006). *Vybir: svitove panuvannia chy svitove liderstvo* [The choice: world domination or world leadership] / per. A. Ishchenko. Kyiv: Vydavnychi dim «Kyievo-Mohylianska akademiia» [in Ukrainian].
  4. Kissindzher, H. (2017). *Svitovyi poriadok. Rozdumy pro kharakter natsii v istorychnomu konteksti* [World order. Reflections on the nature of nations in a historical context] / z anhl. per. Nadiia Koval. Kyiv: Nash Format [in Ukrainian].
  5. Aron, R. (2000). *Myr i viina mizh natsiiamy* [Peace and war between nations] / per. z fr. V. Shovkun ta in. Kyiv: MP «Iunivers» [in Ukrainian].
  6. Bull, H. (2012). *The anarchical society: a study of order in World politics* / forewords by Stanley Hoffmann and Andrew Hurrell. 4th ed. New York: Columbia University Press.
  7. Cooper, R. (2003). *The breaking of nations: order and chaos in the Twenty-first Century*. London: Atlantic Books.
  8. Morgenthau, H. J. (2006). *Politics among nations: the struggle for power and peace*. 7th ed. / revised by Kenneth W. Thompson and W. David Clinton. Boston: McGraw-Hill Higher Education.
  9. Waltz, K. N. (2018). *Man, the state, and war : a theoretical analysis* / with a foreword by Stephen M. Walt. New York: Columbia University Press.
  10. Dashevs'ka, O. (2015). Novyi svitovyi poriadok: teoretychni kontseptsiiyi [New world order: theoretical concepts]. *Evropský politický a právní diskurz – European political and law discourse*, 2 (4), 59–64 [in Ukrainian].
  11. Fesenko, M. V. (2014). Kontseptual'na interpretatsiya mizhnarodnoho ta svitovoho poryadku [Conceptual interpretation of the international and world order]. *Naukovyi Visnyk Dyplomatychnoyi akademiyi Ukrayiny – Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine*, 21 (2), 105–110 [in Ukrainian].
  12. Poselskyi, V. (2002). *Yevropeyskyi Soiuz: instytutsiini osnovy yevropeiskoi intehratsii* [European Union: institutional foundations of European integration]. Kyiv: Smoloskyp [in Ukrainian].
  13. Kopiika, V. V. (2002). *Rozshyrennia Yevropeiskoho Coiuzu. Teoriia i praktyka intehratsiinoho protsesu* [Enlargement of the European Union. Theory and practice of the integration process]: [monohrafiia] / Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. Kyiv: Kyivskyi universytet [in Ukrainian].
  14. Herasina, L. M., & Trebin, M. P. (2020). «Zlamy svitosystemy»: hlobalni zrushennia ta hibrydni vyklyky [«Breaking the World System»: Global Shifts and Hybrid Challenges]. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Serii: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia – Bulletin of the Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology*, 4 (47), 72–93 [in Ukrainian].
  15. Herasina, L. M., Trebin, M. P., & Volianska, O. V. (2022). Macrofluctuations of the international system under the influence of global turbulence and hybrid wars. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Serii: Filosofiia,*

filosofia prava, politolohiia, sotsiolohiia – Bulletin of the Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology, 2 (53), 133–155.

16. Denysenko, V. M., Uhryn, L. Ya., & Khoma, N. M., et al. (2014). *Politolohiia: entsyklopedychnyi slovnyk* [Political science: an encyclopedic dictionary] / za red. d-ra fil. nauk, prof. V. P. Melnyka. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
17. Levenets, Yu., & Shapoval, Yu. (Eds.) (2011). *Politychna entsyklopediia* [Political encyclopedia]. Kyiv: Parlamentske vydavnytstvo [in Ukrainian].
18. *A new idea for Europe. The Schuman declaration 1950–2000* (2000). European Commission. Series: European Documentation. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
19. Marchenko, Yu. (Ed.) (2001). *Slovnyk-dovidnyk Yevropeiskoho Soiuzu* [Dictionary-reference of the European Union]. Kyiv: K. I. S. [in Ukrainian].
20. Pentland, C. (1973). *International Theory and European Integration*. New York: The Free Press.
21. The Manifesto of Ventotene (1941). *CVCE. EU*. Retrieved from https://www.cvce.eu/en/obj/the_manifesto_of_ventotene_1941-en-316aa96c-e7ff-4b9e-b43a-958e96afbecc.html
22. Milward, A. S. (1984). *The Reconstruction of Western Europe, 1945–51*. Berkeley: University of California Press.
23. Mitrany, D. A (1966). *Working Peace System* / Introd. by Hans J. Morgenthau. Chicago: Quadrangle Books.
24. Todi, F. (2001). *Narys istorii Yevropeiskoho Soiuzu* [Essay on the history of the European Union] / Per. z anhl. Maryna Marchenko. Kyiv: K. I. S. [in Ukrainian].
25. Mitrany, D. (1975). The Prospect of Integration: Federal of Functional. In Groom, A. J. R., & Taylor, P. (Eds.). *Functionalism: Theory and Practice in International Relations*, Pp. 53–78. London: University of London Press.

Полищук Игорь Алексеевич, доктор политических наук, профессор, профессор кафедры социологии и политологии, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, г. Харьков, Украина

Вильхивский Владислав Вячеславович,

студент 3-го курса факультета прокуратуры, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, г. Харьков, Украина

МЕЖДУНАРОДНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ: ЕВРОПЕЙСКИЙ КОНТЕКСТ

В статье рассматривается общая теория и европейская практика международной интеграции. Открывается современный контекст европейской интеграции

Украины. Отмечается, что полномасштабная военная агрессия Российской Федерации против Украины 2022 г. делает процесс евроинтеграции Украинского государства необратимым. Установившийся в России автократический фашистский режим Путина атакует молодую украинскую демократию, из-за чего возникает кровавая линия раскола между европейской цивилизацией (роль форпоста выполняет Украина) и евразийством (нынешние территории РФ). Международная интеграция является собой всемирно-исторический, мировой объединительный, объективный исторический процесс. Объектом этого процесса является человеческое общество. Элементами интеграционного комплекса служат субъекты межгосударственных отношений – национальные государства. Интеграция имеет несколько уровней своего развития. Главное значение имеет взаимодействие на уровне предприятий и организаций – непосредственных производителей товаров и услуг. Именно здесь возникают интеграционные связи в основных областях воспроизводства, осуществляется структурная перестройка национальных экономик, что ведет к их взаимодополнению и переплетению. Делается вывод, что Европейский Союз представляет собой один из наиболее успешных и грандиозных проектов длительной международной интеграции в новейшей истории человечества. Этот проект приобретет свою завершенность только тогда, когда к нему в качестве полноправного члена присоединится Украина, которая с оружием в руках защищает европейские цивилизационные ценности в жесткой схватке с евразийскими российскими варварами.

Ключевые слова: международная интеграция, Европейский Союз, геополитика, евроатлантическая цивилизация, европейский выбор Украины.

Polishchuk Ihor Oleksiiovych, Doctor of Political Sciences, Professor,
Professor of the Department of Sociology and Political Science, Yaroslav Mudryi
National Law University, Kharkiv, Ukraine

Vilkhivskiy Vladyslav Vyacheslavovich,

3rd-year student of the Prosecutor's Office Faculty, Yaroslav Mudryi National
Law University, Kharkiv, Ukraine

INTERNATIONAL INTEGRATION: THE EUROPEAN CONTEXT

The article examines the general theory and European practice of international integration. The modern context of the European integration of Ukraine is revealed. It is noted that the full-scale military aggression of the Russian Federation against Ukraine in 2022 makes the process of European integration of the Ukrainian state irreversible. Putin's autocratic fascist regime, established in Russia, is attacking the young Ukrainian democracy, due to which a bloody dividing line is emerging between European civilization (Ukraine plays the role of an outpost) and Eurasianism (current territories of the Russian Federation).

International integration is a world-historical, world unifying, objective historical process. The object of this process is human society. The elements of the integration complex are the subjects of interstate relations – national states. Integration has several levels of its development. The main importance is the interaction at the level of enterprises and organizations – direct producers of goods and services. It is here that integration ties arise in the main spheres of reproduction, structural restructuring of national economies is carried out, which leads to their mutual complementation and interweaving. It is concluded that the European Union represents one of the most successful and grandiose projects of long-term international integration in recent human history. This project will be completed only when Ukraine joins it as a full member, which defends European civilizational values with arms in hand in a fierce battle with Eurasian Russian barbarians.

Keywords: *international integration, European Union, geopolitics, Euro-Atlantic civilization, European choice of Ukraine.*

